

CUPRINS

Nota editorului	7
Prefață	9
Capitolul 1	
CINE ESTE CU ADEVĂRAT FERICIT?	13
Capitolul 2	
CEL CARE ȘTIE CUM SĂ SE CONSOLEZE PE SINE	45
Capitolul 3	
NICI UN REGRET	77
Capitolul 4	
CEI VII NU SE ODIHNESC NICIODATĂ	113
Capitolul 5	
ESTE MAI BINE SĂ RĂMÂI LINIȘTIT. ESTE MAI BINE SĂ FII GOL	149
Capitolul 6	
CHIAR DACĂ URMEZI TORA, DESCHIDE-TE ÎN FAȚA LUI TAO (RĂSPUNSURI LA ÎNTREBĂRI)	181
Postfață	213
Despre autor	215

Capitolul 1

CINE ESTE CU ADEVĂRAT FERICIT?

Pe când se odihnea pe marginea drumului, în timpul unei călătorii spre Wei, Lieh Tse a văzut un craniu vechi de o sută de ani. Luând un băț, el a arătat către craniu, după care i-a spus discipolului său Pai Feng:

– Numai el și cu mine știm că tu nu te-ai născut și nu vei muri niciodată. Cine poate ști dacă noi suntem cei cu adevărat fericiți, și el este cel nefericit?

Îmi place foarte mult Lieh Tse, căci exprimă ca nimeni altul ceea ce nu poate fi exprimat. Adevărul absolut nu poate fi exprimat în cuvinte; această imposibilitate îi este intrinsecă. Mii de oameni au încercat să-l exprime de-a lungul timpului, dar foarte puțini au reușit să ofere măcar o reflexie a adevărului. Lieh Tse este unul din acești oameni foarte rari.

Înainte de a pătrunde în lumea lui Lieh Tse, trebuie să cunoaștem câteva lucruri despre acesta și despre viziunea lui despre lume și viață. El privește manifestarea cu ochi de artist – ca un poet, ca un povestitor. De altfel, este un maestru al poveștilor. Cea mai bună cale de a reda experiențele

profunde ale vieții sunt parabolele. Acestea oferă cele mai simple indicii cu privire la ceea ce nu poate fi exprimat. O parabolă nu este doar o poveste banală; ea reprezintă un instrument foarte puternic. Scopul ei nu este acela de a-i amuza pe ascultători, ci de a le transmite ceva ce nu poate fi spus altfel. Viața nu poate fi teoretizată, căci este mult prea vastă pentru a fi descrisă de rațiunea limitată a omului; este practic infinită.

Prin însăși natura ei, orice teorie este un cerc închis. Dacă ar fi deschisă, permițând mai multe interpretări, nu ar mai fi o teorie. O parabolă este deschisă tuturor interpretărilor. Ea nu afirmă nimic precis, nu oferă decât un indiciu. Fiecare poate să completeze apoi golul rămas așa cum dorește. Sunt lucruri care nu pot fi spuse, dar pot fi indicate. Parabola nu face decât să arate cu degetul către lună. Nu priviți degetul, căci acesta este irelevant. Priviți luna! Aceste parabole au o mare frumusețe, dar nu acesta este scopul lor... Important este că ele pătrund în lumea de dincolo, că transcend această lume. Simpla lor disecare nu te va ajuta să înțelegi mare lucru.

Dacă întrebi un doctor care este scopul ombilicului în corpul uman, acesta nu-ți va putea răspunde, chiar dacă ar diseca trupul pentru a vedea ce face acesta. La prima vedere, ombilicul pare absolut inutil. Care este scopul ombilicului? Acesta i-a fost de folos fătului, dar numai atât timp cât s-a aflat în pântecul mamei. Scopul său era acela de a face legătura între copil și mamă. Între timp, copilul s-a născut, a crescut, a îmbătrânit. Poate că mama sa a murit. La ce mai servește atunci ombilicul? Scopul său este transcendent; nu

îl poți descoperi în sine. Va trebui să privești mai degrabă în jurul său, pentru a-l descoperi. El nu reprezintă decât un indiciu, care arată că a existat o vreme când copilul se afla în pântecul mamei sale, fiind în legătură cu aceasta. Ombilicul este doar un indiciu al unui trecut care a fost depășit.

La fel cum ombilicul oferă un indiciu despre trecutul omului, o parabolă vorbește despre viitor. Ea afirmă că există o posibilitate de a crește, de a te conecta la restul universului. La ora actuală nu este decât o posibilitate. Nu este vorba de ceva real. Dacă te limitezi la a diseca parabola, aceasta devine o poveste obișnuită. Dacă o savurezi însă, fără a o diseca, dacă te bucuri de poezia ei, uitând de povestea propriu-zisă, dacă te impregnezi de semnificația ei, vei constata că ea arată către un viitor posibil, către ceva ce nu există încă, dar care poate deveni. Mesajul parabolei este unul transcendent.

În Occident nu există parabole, cu excepția celor rostite de Iisus. Metaforele lui Lieh Tse, Chuang Tse, Buddha... nu sunt cunoscute aici. După cum arată, chiar și parabolele lui Iisus par inspirate din Orient. Ar mai fi și parabolele lui Esop, dar chiar și acestea sunt doar niște reflexii ale marii cărți de parabole din Orient, *Panchatantra*. Parabola este o invenție a Orientului, iar importanța ei este imensă.

Așadar, primul lucru care trebuie înțeles în legătură cu Lieh Tse: acesta nu este un teoretician. El nu oferă teorii, ci doar povestește parabole.

O teorie poate fi disecată; ea conține în sine întreaga ei semnificație. Nu are nimic transcendent. Semnificația ei este imanentă. O parabolă nu poate fi disecată; dacă o diseci, va

muri. Semnificația ei este transcendentă; nu este conținută în sine. Se află în altă parte. Nu poți înțelege o parabolă decât dacă o trăiești direct, dacă o integrezi în inima ta, dacă respiri la unison cu ea, dacă devine parte integrantă din ritmul tău interior. Deși au o imensă valoare artistică, aceste parabole nu reprezintă simple instrumente artistice. Mesajul lor este înainte de toate unul religios.

Lieh Tse nu este însă un simplu teolog; el nu vorbește despre Dumnezeu. Tot ce spune el se referă la Dumnezeu, dar nu vorbește *despre* acesta. Fiecare cuvânt al său provine de la sursă, dar asta nu înseamnă că el vorbește despre sursă. Acest lucru trebuie să vă fie foarte clar. Există două feluri de oameni: unii care vorbesc despre Dumnezeu – teologii, și alții care vorbesc fiind una cu Dumnezeu – misticii. Lieh Tse este un mistic. Cine vorbește despre Dumnezeu nu l-a cunoscut pe acesta; altminteri, de ce ar vorbi *despre* el? Simplul fapt că vorbește *despre* Dumnezeu îi atestă ignoranța. Cine vorbește însă la unison cu Dumnezeu l-a cunoscut direct pe acesta. Dumnezeu nu mai este o simplă teorie care trebuie demonstrată sau care poate fi contestată. Pentru el, Dumnezeu reprezintă însăși viața, care nu poate fi decât trăită.

Pentru a înțelege un om ca Lieh Tse, este absolut necesar să duci o viață autentică. Numai în acest fel poți să-ți dai seama ce a dorit să spună acesta prin parabolele sale – experimentându-le direct. Nu este suficient să înveți o teorie și să devii informat; informațiile nu ajută în acest caz. Dacă nu cunoști *direct*, nimic nu te poate ajuta. Nu vă veți putea familiariza cu calea decât mergând pe ea. De aceea,

scopul acestor parabole este să trezească în voi dorința de a cunoaște, o sete imensă, o foame... dorința de a porni la drum, de a pleca în pelerinaj.

Lieh Tse, Chuang Tse și Lao Tse – cei trei mari maeștri taoiști, nu vorbesc decât de cale. *Tao* înseamnă calea. Ei nu vorbesc despre destinație. Singurul lucru pe care îl spun este următorul: destinația are singură grijă de sine; nu trebuie să vă faceți probleme în legătură cu ea. Cine cunoaște calea, cunoaște inclusiv destinația, căci aceasta nu se află la capătul călătoriei. Destinația este însăși călătoria – fiecare moment și fiecare pas pe care îl conține aceasta. Nu se pune problema să ajungi la destinație la capătul călătoriei; oriunde te-ai afla, ai ajuns deja la destinație, atât timp cât te afli pe cale. De aceea, acești maeștri nu vorbesc despre destinație, ci despre cale. Ei nu vorbesc despre Dumnezeu, despre *moksha*, *nirvana*, iluminare... Mesajul lor este cât se poate de simplu: unicul lucru care contează este să descoperiți calea.

Lucrurile nu sunt însă chiar atât de simple, căci tot ei spun că nu există o hartă. Nu poți descoperi calea urmând drumul parcurs de altcineva. Aceasta nu este ca o autostradă. Este mai degrabă zborul unei păsări prin aer – nu lasă urme vizibile. Pasărea a zburat, dar nimeni nu poate urma același traseu. Altfel spus, calea este o cărare fără cărare. Ea există, dar nu are indicatoare. Nu este o cărare bătătorită. De aceea, nu poți să o apuci direct pe ea; trebuie mai întâi să o găsești. Și fiecare om trebuie să o găsească în propria sa manieră; nu este suficient ca el să meargă pe calea urmată de altcineva. Buddha, Lao Tse, Iisus au găsit această cale, dar voi nu

puteți merge pe calea lor, căci nu sunteți la fel ca ei. Fiecare individ este unic. Nimeni nu poate descoperi calea trăind experiențele altcuiva. Fiecare trebuie să-și trăiască propria sa viață. Acest lucru este extrem de important.

Așa se explică de ce taoismul nu este o religie organizată. Nici nu ar avea cum să fie. El reprezintă o religie *organică*, dar nu una *organizată*. Nu poți fi un taoist decât trăind o viață autentică, spontană. Pentru asta, îți trebuie curajul de a te arunca în necunoscut, pe cont propriu, fără a te sprijini de altcineva. Trebuie să pătrunzi în întuneric, fără a ști dacă vei ajunge undeva sau dacă te vei rătăci. Nu poți descoperi calea decât mergând la risc, trăind o aventură.

Creștinismul, hinduismul, mahomedanismul – toate marile religii organizate reprezintă autostrăzi. Mergând pe ele, nu trebuie să riști nimic; este suficient să urmezi restul mulțimii, să te lași dus de ea. Dacă vrei să mergi însă pe calea lui Tao, va trebui să mergi singur. Tao nu respectă societatea, ci individul. El nu respectă mulțimea, ci unicitatea. Respectă libertatea, dar nu și conformismul. Tao nu are o tradiție. Calea lui înseamnă revolta supremă.

De aceea am vorbit despre „cărarea fără cărare“. Este *o cale*, dar nu este la fel ca altele. Are o calitate complet diferită – calitatea libertății, a anarhiei, a haosului. Tao afirmă că dacă urmezi o disciplină, devii sclavul acesteia. Singura disciplină trebuie să se nască din propria ta conștiință; numai așa vei deveni un maestru. Dacă respecti o anumită ordine în viață, aceasta te va limita; esența ființei va rămâne într-o dezordine profundă. Ordinea nu poate fi impusă decât la

suprafață. În centru va domni haosul. De aceea, această cale nu te va ajuta.

Adevărata ordine nu poate fi impusă din exterior. Ea nu se poate naște decât în interiorul ființei. De aceea, dezordinea trebuie permisă, nu reprimată. Acceptând provocarea ei, trăind periculos, în ființă se va naște o anumită ordine. Este o ordine născută din haos, nu dintr-o anumită structură exterioară. Este un *gestalt* născut în interiorul tău, de o noutate absolută; nu este tradițional. Nu este o ordine la mâna a doua. Tao nu crede în religiile *second-hand* și într-un Dumnezeu *second-hand*. Dacă îl accepți pe Dumnezeul lui Iisus devii un creștin. Dacă îl accepți pe Dumnezeul lui Krishna devii un hindus. Dacă îl accepți pe Dumnezeul lui Mahomed devii un musulman. Taoiștii afirmă însă: până când nu îți vei găsi propriul Dumnezeu, nu te vei afla pe cale.

Toate aceste căi bătătorite nu fac decât să te distragă de pe adevărata cale. Dacă îi urmezi pe alții, te-ai rătăcit deja. Dacă urmezi o anumită disciplină, nu ești decât un sclav, un prizonier. Dumnezeu, Tao, *dharma* – nu pot fi cunoscute decât dacă ești absolut liber, în mod necondiționat.

Desigur, libertatea este periculoasă, căci nu îți oferă nici un fel de siguranță. Atunci când mergi cu mulțimea, te simți într-o siguranță perfectă. Mulțimea te protejează. Simpla prezență a atâtor oameni te face să nu te simți singur. Nu ai cum să te rătăcești atunci când ești înconjurat de mulțime. Tocmai această securitate te duce însă la pierzanie, căci din cauza ei nu mai cauți calea, iar adevărul nu poate fi descoperit decât dacă îl cauți, dacă faci cercetări